

одиниць загального вжитку, які можна використовувати при перекладі. Але багато з них несуть в собі серйозні помилки, коли йдеться про складні терміни або багатозначні слова, вживання яких залежить від контексту. Теж саме стосується електронних ресурсів таких, як Linguee або Multitran. Обидва допустимо застосовувати як відправні точки у пошуку необхідного терміну, але не більше.

Література:

1. Везубенко М. Лексико-граматичні особливості перекладу німецькомовних текстів у галузі юриспруденції. *Наук. зап.* Вип. 187. Сер. філол. Науки. Кропивницький: ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2021. С. 593-600.
2. Логінова Л., Іваніщенко О. Особливості перекладу юридичних текстів англійською мовою. *Наук. вісник Міжн. гум. ун-ту. Сер. філологія.* 2021. № 49 том 2.
3. Роечко Л., Горлатова О., Редько С. Особливості перекладу юридичних текстів. *Акт. пун. іноз. філ.* Вип. 15, 2021. С. 91-96.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-261-6-57>

MEDICAL TERMS IN PICTUREBOOKS ON COVID-19 WITHIN TRANSLATION

МЕДИЧНА ЛЕКСИКА ІЛЮСТРОВаних ДИТЯЧИХ КНИГ ПРО COVID-19 У ФОКУСІ ПЕРЕКЛАДУ

Vardanian M. V.

*Doctor of Philological Science,
Associate Professor, Dean,
Professor at the Department of the
Translation and Slavic Studies,
Kryvyi Rih State Pedagogical
University
Kryvyi Rih, Dnipropetrovsk region,
Ukraine*

Варданян М. В.

*доктор філологічних наук, доцент,
декан,
професор кафедри перекладу та
слов'янської філології,
Криворізький державний
педагогічний університет
м. Кривий Ріг, Дніпропетровська
область, Україна*

Сучасне суспільство зіткнулося з жахливим явищем – пандемією COVID-19. Задля зменшення темпу поширення небезпечного вірусу інформація розповсюджується через ЗМІ та літературу. Пандемія

COVID-19 також привертає увагу до проблем здоров'я в дитячій літературі. Власне, тема здоров'я та пандемії COVID-19 відображена в різних національних літературах для дітей. Водночас така література має свої особливості, серед яких – використання медичної лексики. Книги для дітей про COVID-19 покликані пояснити причини хвороби, її наслідки та профілактику.

Наразі вже вийшла низка ілюстрованих дитячих книг на тему COVID-19 українською та англійською мовою, а також їх переклади. До найбільш поширених відносимо такі: Галина Будилова «Книга Робі та Злюка в короні» (переклад англійською: *Robbie and Crosspatch in CROWN*), Мирослава Макаревич, Олена Рязанцева «Казка про нічницю, чи як людям не хворіти» (переклад англійською: *A Tale of Bat, or How to Reep People from Getting Sick*), Helen Patuck *My Hero is You. How Kids Can Fight COVID-19* (переклад українською: «Мій герой – це ти. Як діти можуть боротися з коронавірусом COVID-19!»), Франческа Далл'Ара, Джади Негрі «Історія про коронавірус», Molly Watts *Dave the Dog Is Worried About Coronavirus, a Nurse Dotty Book*, Elizabeth Jenner, Kate Wilson & Nia Roberts, Axel Scheffler *Coronavirus. A book for Children* (переклад українською: «Коронавірус. Книга для дітей»). Попри те, що на коронавірусну тему вийшли і книги, і їх переклади, але ця тематика не була належно розглянута науковцями. Тому за мету цієї статті ставимо проаналізувати особливості перекладу ілюстрованих книг для дітей, класифікувати медичну лексику, визначити способи її відтворення в дитячих ілюстрованих книгах на тему COVID-19.

Медична лексика – це основний елемент художнього тексту, що використовується в ілюстрованих дитячих книгах на COVID-19 тематику. Тому ми виходимо з загального розуміння медичної термінології та способів її відтворення. Тож медична термінологія – це система понять, які позначають стани та процеси, що протікають у людському організмі, хвороби та їхні прояви, методи діагностування, профілактики та лікування захворювань, медичне обладнання, лікарські засоби та ін. [4, с. 2]. Медичні терміни у художній літературі застосовуються для опису виробничої лікарської обстановки, дій лікаря при огляді пацієнтів, лікарські розмови чи дискусії між собою, операції, лікарські рекомендації, стан та самопочуття пацієнтів, їхній діагноз, констатування причини смерті пацієнта [2, с. 69–70]. На основі наукової літератури можемо визначити таку медично-семантичну класифікацію: (1) хвороби та проблеми зі здоров'ям; (2) органи тіла та їх складові; (3) медичне обладнання; (4) медичні професії; (5) медичні заклади; (6) лікарські засоби, профілактика та лікування; (7) терміни обстеження

та лікування хворого; (8) фізіологічні процеси чи стани; (9) дії медичної процедури; (10) дії, що сприймаються органами чуттів; (11) назви ліків, препаратів та рецептів; (12) загальні скарги на стан здоров'я; (13) назви мікроорганізмів. Така актуальна медична лексика входить до ілюстрованих дитячих книг, що покликані здійснювати просвітницьку та роз'яснювальну діяльність про небезпечну хворобу, формувати культуру гігієни у дітей та дотримуватися профілактики.

Проте ілюстровані дитячі книги при перекладі мають свої особливості: (1) подвійний читач; (2) книги читаються вголос; (3) поєднання вербального та візуального кодів. Тож подвійний читач завжди є об'єктом гри в дитячій літературі, хоча б тому, що головними посередниками дитячої літератури є дорослі. Подвійна читацька аудиторія, що складається з дітей та дорослих, є специфічною рисою дитячої літератури [3, с. 92–93]. Книжки для дітей часто пишуть так, аби читати їх у голос. Іноді перекладачі мають обирати між звуком і змістом. Вони також мають зробити вибір між знайомою та іноземною моделями ритмомелодики [3, с. 93]. Співіснування вербального та візуального кодів є типовим для дитячої літератури, особливо у книжках, розрахованих на маленьких дітей. Вербальне та візуальне можуть підтримувати одне одного, функціонуючи як паралельні засоби передачі одного змісту, або суперечити одне одному, коли ілюстрації розповідають іншу історію або ті ж самі історії, але з іншої позиції. Перекладені дитячі тексти іноді публікують з новими ілюстраціями, для надання книзі сучаснішого вигляду. Заміна ілюстрації також може бути способом адаптації змісту [3, с. 93–94]. Крім того, ключова функція ілюстрованої книги як першої літератури для більшості дітей, це – поєднання слова та образу. Також ілюстровані книги можуть відтворити безпечний простір, у якому діти можуть досліджувати емоційні стосунки, включаючи деякі важливі життєві проблеми кохання, розлучення, смерть, насильство, знущання, екологічні проблеми тощо [1, с. 106]. Такі риси притаманні також сучасним ілюстрованим книгам для дітей з медичною лексикою, яких об'єднує тема COVID-19. Далі зупинимося на визначенні проблематики книг, які розглядаємо у цій статті.

Мирослава Макаревич, Олена Рязанцева «Казка про нічницю, чи як людям не хворіти» (*A Tale of Bat, or How to Reep People from Getting Sick*) – казка про дівчинку Ленхен із Марбурга, яка разом з батьками перебуває на карантині. Книга подається у формі бесіди тваринно-рослинного світу, де обговорюються люди, що оцінюються як такі, що не розуміють шкоду власних учинків та їх наслідків для світу, де кожна жива істота залежить одна від одної.

Helen Patuck *My Hero is You. How Kids Can Fight COVID-19* (переклад українською: «Мій герой – це ти. Як діти можуть боротися з коронавірусом COVID-19!») – це книга, написана для дітей з усього світу, які відчули на собі пандемію COVID-19. Книга розповідає про дівчинку Сару, мати якої створює вакцину від COVID-19. Перед тим як заснути, Сара зустрічає дракона Аріо і після короткої розмови відправляється у подорож світом, щоб допомогти іншим людям захиститися від коронавірусу. Вона зустрічає інших дітей (Салем, Саша, Лейла, Кім), які діляться один із одним знаннями та разом мандрують.

Франческа Далл'Ара, Джади Негрі «Історія про коронавірус» – у цій історії головними героями виступають дівчинка Віолета та її мати. Мати перед сном розповідає донці історію маленького монстра, що уособлює коронавірус, його особливості та способи, які допоможуть не заразитися.

Галина Будилова «Книга Робі та Злюка в короні» (*Robbie and Crosspatch in CROWN*) – історія про сім'ю на карантині. Головні герої – мама, син Платон та дочка Міа. Щоб відволікти своїх дітей та спокійно приготувати вечерю, мати знайшла старі іграшки. Робот-лікар (стара іграшка) зміг підключитися до інтернету та дізнатися абсолютно все про людські хвороби та віруси, які їх викликають. Робот розповідає дітям про Coronavirus та заходи безпеки від нього.

У книзі Molly Watts *Dave the Dog Is Worried About Coronavirus, a Nurse Dotty Book* розповідається про сову-медсестру Дотті та необізнаного пса Дейва. Дотті розповідає Дейву, що таке коронавірус, про його наслідки для суспільства, а також даються рекомендації як запобігти захворюванню.

В інформаційній ілюстрованій книзі *Coronavirus. A Book for Children* («Коронавірус. Книга для дітей») колектив авторів Elizabeth Jenner, Kate Wilson & Nia Roberts, Axel Scheffler пояснюють, що таке коронавірус, як його підхоплюють, наслідки хвороби, верстви суспільства, які мають найважчі форми захворювання, аргументують рішення політиків про закриття різноманітних закладів, а також наводяться рекомендації щодо проведення вільного часу на карантині.

Аналіз тематики книг показав, що ілюстровані дитячі книги охоплюють широкий спектр медичної та профілактичної проблематики, що реалізується як візуально, так і на вербальному рівні. І в оригіналах, і в перекладах слова відповідають ілюстраціям, а короткі речення сприяють читанню книг уголос як сімейне читання під час карантину та пандемії. На словесному рівні медична лексика в аналізованих книгах охоплює такі тематичні групи: (1) назви хвороб; (2) назви симптомів та особливості хвороби; (3) назви медичних приладів та медичний персонал; (4) загальні

скарги на стан здоров'я; (5) органи тіла та їх складові, мікроорганізми; (6) лікарські засоби, профілактика та лікування. У відтворенні медичної лексики у перекладах дитячих ілюстрованих книг українською чи англійською мовами найбільш вживаними є транскодування, калькування, підбір еквівалента та описовий переклад. Далі я наведу приклади таких тематичних груп у парі з відповідниками, що подаються при перекладах аналізованих дитячих книг.

Поширеними в ілюстрованих дитячих книгах є лексичні групи назв хвороб та симптомів. Звісно, найбільш вживаним медичним терміном в ілюстрованих дитячих книгах є коронавірус – Coronavirus (COVID-19). Ця хвороба часто порівнюється з іншими як от: Diphtheria – дифтерія, Measles – кір, Throat sore, common cold, cold – застуда, Cancer – рак. Для визначення її відмінностей від інших хвороб вживається лексика із назвами симптомів, що є другою за статистикою у використанні: Coughs – кашель, Sneezes – чихання, Fever, temperature – жар, температура, Trouble breathing/ breathes out/short of breath – важке дихання, задишка, Headache – головний біль. Активною є лексика на позначення загальних скарг на стан здоров'я. На їх позначення використовується загальноновживана лексика: Sick – хворіти, захворіти, заразитися, Ill – хворіти, захворіти, хвороба, Disease – хвороби, Better, recover – одужати, одужувати, Die – померти, смерть, Tired – втома, Health problems – проблеми зі здоров'ям, Contagious, infected – заразний. Властиво, що тема смерті є табуованою в дитячій літературі. Проте вона не оминається у книгах для дітей про небезпечну хворобу нового часу – коронавірус. Такі книги мають інформаційний, просвітницький характер, тому тема смерті від важкої хвороби піднімається відкрито. З цією ж метою активно у книгах вживається лексика на позначення органів тіла, їх складові, щоб пояснити читачам, що таке вірус, де і як може розвиватися хвороба: Antibodies – антитіла, Cells – клітини, Blood – кров, Heart – серце, Body, – організм, Immunity – імунітет, Throats – горло, Mouths – рот.

Композиційно для книг із медичною тематикою притаманно подавати поради з профілактики захворювання. В ілюстрованих книгах про COVID-19 такі поради формують окрему групу лексики – лікарські засоби, профілактика та лікування: Quarantine – карантин, Vaccine – вакцина, Protective face masks – захисні маски, Injection – ін'єкція. Ця та інша лексика подається у формі поради:

Washed their/our hands – мити руки;

To stay at least one metre away, keep a safe distance from each other – дотримання дистанції;

Cough into our elbows – кашель у лікоть;

Wave to people instead of shaking hands – уникнення рукопопотискань;

Staying home – самоізоляція;

Not to hug and kiss – не обійматися і цілуватися;

They protect themselves in different ways: they *wash their hands*, they wear *face masks*, sometimes they also *wear gloves* and they all try to *keep a safe distance from each other*. (Вони носять *маски*, часто і ретельно *миють руки*. Іноді людям доводиться *надягати рукавички* і тримати безпечну *дистанцію один від одного*) [5].

Вакцинуватися, дотримуватися дистанції, носити захисні маски – ці поради становлять лейтмотив ілюстрованих книг для дітей на COVID-19 тематику.

Література:

1. Варданян М. В. Світова література XX–XXI століття в англомовному науковому дискурсі: навчальний посібник для самостійної роботи студентів. Кривий Ріг, 2021.

2. Гусева О. І., Петько В. В. Медичний термін у оповіданнях А. П. Чехова як основний елемент художнього тексту. *Закарпатські філологічні студії*. 2019. Випуск 7. Том 2.

3. Енциклопедія перекладознавства: у 4 т. / пер. з англ.; за ред.: Івз Гамбієра та Люка ван Дорслара; за заг. ред.: О. А. Кальниченко та Л. М. Черноватого. Вінниця: Нова Книга, 2020. Т. 1. С. 90–95.

4. Кучеренко І. В., Адаменко М. М. Особливості перекладу медичних термінів. *Advanced Technologies of Science and Education: XIV Міжнародна наукова інтернет-конференція*. Рубрика: Соціум. Наука. Культура. Філологічні науки. URL: <http://intkonf.org/kucherenko-iv-adamenko-mm-osoblivosti-perekladu-medichnih-terminiv/> (дата звернення: 20.10.2022).

5. Dall’Ara F. Story of the Coronavirus. Trento, 2020. URL: <https://www.learningresources.com/media/amasty/amfile/attach/c5c496fb3d92744ceb1ac3301cb0bb12.pdf?fbclid=IwAR1mgtVNy5sIPcu9gO5Yv2SLWcrNFkslOfCBXp-APml0NWZr3Nt4nrG9S7Q> (дата звернення: 20.10.2022).